

El retorn de l'Opus Dei

En el seu document titulat "Opus Dei, braç dret del papa a Europa", l'associació internacional Catholics for a Free Choice, nascuda al si de l'església catòlica, afirma: "L'evidència actual és que l'Opus exerceix una influència cada vegada major. Amb la seua afiliació a l'Obra, un creixent nombre d'intel·lectuals, metges, parlamentaris, ministres, jutges i periodistes donen al Vaticà una força poderosa i oculta que pretén imposar el seu codi moral, no sols sobre els catòlics sinó també, per mitjà de les lleis i la política, sobre tota la societat."

En paraules de l'enginyer industrial Rafael Ramonet, director de l'oficina d'informació de l'Opus Dei, "l'autèntica novetat de l'Obra és la d'introduir la santedat al mig del món, per mitjà dels laics, demostrar que la santedat no és només cosa de sacerdots o religiosos, sinó també de gent corrent".

Arreu del món pertanyen a aquesta associació un total de 84.000 persones "corrents". D'aquestes, 33.000 viuen a Espanya i la seua activitat al nostre país s'estén per gran nombre d'associacions, institucions d'ensenyament i organismes ciutadans, que actuen com a plataformes de captació i proselitisme en la seua recerca de la santedat a través del treball. Els membres de l'Opus mantenen la seua llibertat individual, però són "amics dels seus amics", prediquen el cristianisme als seus llocs de treball i volen la santedat des de la seua activitat professional i social. Són el més semblant a una lògia maçònica, units per la complicitat de l'ideari i les relacions personals. Cristianitzar l'activitat política, l'administració de justícia, l'aparell de l'estat... a partir d'una

que els seus membres s'identifiquen entre si, es reconeixen, comparteixen els objectius i s'ajuden els uns als altres en la seua carrera professional cap als llocs clau. "Un fil i un altre i molts, ben trenats, formen aquesta maroma capaç d'alçar pesos enormes", va escriure José María Escrivá de Balaguer, en la màxima 480 de *Camí*.

Els Aznar no són socis de l'Obra, però viuen embolcallats per l'Opus i les seues gents. Tant en la seua activitat política com en la seua vida privada són, per les seues relacions, un fil de la maroma d'Escrivá. Abans de fer la comunió en els jesuïtes, els seus fills van estudiar durant anys als col·legis vallsolletans Peñalba i Pinoalbar, pertanyents a la xarxa de l'Opus Dei; l'avi del president, el famós biògraf franquista Manuel Aznar Zubigaray, va ser amic personal del fundador, Escrivá de Balaguer. El cercle d'amistats dels Aznar inclou membres de l'Obra i, entre altres connexions familiars, Ana Botella és neboda del ginecòleg ultraconservador Josep Botella Llusia, membre supernumerari de l'Opus i rector en el seu dia de la Universitat Complutense nomenat pel ministre tecnòcrata José Luis Villar Palasí; també el gendre de la família, Alejandro Agag, va estudiar al col·legi Retamar, estandard educatiu de l'Opus Dei a Madrid.

En la seua conquesta del poder dins del Partit Popular, José María Aznar va recórrer a membres coneguts i a joves simpatitzants de l'Opus Dei, que comptaven amb tota la seua confiança i que havien estat reclutats a Valladolid. Amb ells va formar el seu clan. El 1988, i per ordre d'Aznar, l'actual secretari d'Estat de Cooperació Internacional, Miguel

Amb l'arribada al poder del Partit Popular, la política i la religió han tornat a fer una encaixada de mans. La presència de destacats membres de l'Obra dins els quadres dirigents de l'estat és notable. El periodista Mariano Sánchez Soler ha estudiat aquest ascens en un interessantíssim llibre, 'Las sotanas del poder' (Temas de Hoy), recentment publicat. N'extraguem un fragment.

Àngel Cortés, que escrivia els discursos del seu president, va realitzar els seus primers viatges "ideològics" a Anglaterra i als Estats Units; s'amerà de thatcherisme en l'Adam Smith Institute i en el Centre for Policy Studies, amb els seus programes caracteritzats per la defensa radical del mercat, les privatitzacions a ultrança, l'enfrontament amb els sindicats i la reducció dràstica de l'estat de benestar. La inspiració es va completar en l'Heritage Foundation i l'American Enterprise Institute, dels Estats Units.

A l'abril del 1989, mesos abans que Aznar fóra nomenat president d'Aliança Popular (AP), Cortés i els seus joves companys van posar en marxa la Fundació para el Análisis y Estudios Sociales (FAES), que es convertiria en la palanca política del llavors president castellanoleonès Aznar, que va ocupar-ne la presidència des del 27 de juliol d'aquell any, dies abans del seu desembarcament a Génova, 13.

La proposta de Cortés era clara: fundar un institut per desenvolupar pensament polític, ideologia, al servei d'AP, però des de fora, al marge de les estructures del partit i de la vella guàrdia, amb la intenció de possibilitar un diàleg amb sectors dinàmics, separats dels postfranquistes que envoltaven Fraga, totalment aliens llavors a l'oferta popular. I els joves falcons de la FAES seguien ideològicament dos models: la política de Margaret Thatcher, el 1979, i de Ronald Reagan, el 1981, amb la qual havien guanyat les eleccions en els seus respectius països. Es tractava de trobar un nou discurs conservador, amb les consignes adequades, i posat en peu per una nova generació de quadres polítics. L'objectiu de la FAES consisteix, segons l'article vuitè dels seus estatuts, en "la promoció, desenvolupament, protecció i foment de tota classe d'estudis, activitats i investigacions sobre temes socials, polítics i culturals, i en especial la formació dels valors i objectius inspirats en el liberalisme i l'humanisme occidental".

En la seua recerca del liberalisme i l'humanisme occidental, la FAES ha organitzat jornades de títols tan sugge-

ridors com "Desregulació i privatització a Espanya", "El desafiament demogràfic europeu i espanyol", "La idea de la llibertat", "Llibertat d'expressió i dret d'informació", "Medi ambient i desenvolupament regional", "Noves tècniques de foment i mecenatge" i "Finançament dels partits polítics"; seminaris sobre "Canvis en el panorama electoral", "L'ensenyament de la història", "El finançament del sistema educatiu", "La funció pública de l'administració de l'estat", "La reforma de l'impost sobre societats", "Narcotràfic" i "Perspectives electorals". Tot un quadern de bitàcola dels plans polítics i obsessions temàtiques del PP una vegada aconseguit el poder. Sens dubte, el laboratori de la seua política governamental posterior.

Fins aquest moment, José María Aznar era un dirigent perifèric, solitari, sense identitat política. Quan Aznar, a l'agost del 1989, es va fer amb la direcció del partit, va desembarcar en la seua madrilenya de Génova acompanyat per un equip de joves membres de la FAES, dirigits per Miguel Àngel Cortés com a secretari general. La vella guàrdia popular, marginada del procés, va reaccionar amb ràbia. No en va tenir prou, de presentar els nousvinguts com un clan d'ambiciosos arribistes vinculats a l'Opus Dei, sinó que des dels despatxos de la seua central del carrer Génova els dirigents populars desplaçats van llançar també acusacions d'indole sexual i van denominar el clan de Valladolid com "la cúria rosa", en funció de la presumpta homosexualitat dels seus membres, una bruta campanya que van desencadenar desvergonyidament i que utilitzaren sense pudor com a element informatiu i arma política. No els va servir de res, i la seua caiguda va resultar inevitable.

Els joves de la FAES es van llançar a preparar el desè congrés, el de la refundació, que a l'abril del 1990 lliuraria la presidència i tots els ressorts del poder conservador a José María Aznar, i l'eslògan del qual havia estat elaborat pel seu equip de Valladolid: "Centrats en llibertat." Papers, agendes, discursos, teoria... tot es va elaborar al marge del partit. El 21 de juny del 1991 va

quedar constituïda i registrada legalment la FAES, amb seu a Madrid i un capital fundacional d'un milió de pesetes. I per "centrar-se" millor, Aznar va oferir càrrecs a antics ministres d'UCD: José Pedro Pérez-Llorca, Antonio Fontán, Pío Cabanillas, Eugenio Nasarre i Ínigo Cavero, sota el padrinatge del qual, el 13 de maig del 1992, va presentar la FAES en societat.

Tots quatre han estat ministres sota el govern del Partit Popular, i tots quatre han tingut o tenen una estreta relació amb l'Opus Dei. D'esquerra a dreta, i de dalt a baix, Federico Trillo, Isabel Tocino, Loyola de Palacio i José Manuel Romay Beccaria.

Pilar del Castillo, ministra d'Educació; Gabriel Elorriaga, secretari d'Estat d'Organització Territorial; Baudilio Tomé, secretari d'Estat de Telecomunicació; i Arturo Moreno, repescat després d'haver caigut en desgràcia pel cas Naseiro, la trama de finançament il·legal d'AP. S'hi sumen també el democristià Eugenio Nasarre, de 53 anys, exdirector general de RTVE amb UCD, i el filòsof José Luis González Quirós, de 53 anys, antic col·laborador d'Adolfo Suárez i exprofessor de Carlos Aragonés. En aquell equip inicial també va tenir un paper important Salvador Palop, defenestrat per la seua implicació en el cas Naseiro, i Eduardo Zaplana, [actual ministre de Treball i llavors] president de la Generalitat Valenciana; més tard s'hi van incorporar altres membres de la direcció popular, com Guillermo Gortázar i José María Michavila, homes definits pel seu liberalisme d'antic o nou encuny.

El retrat robot de tots ells els definia com majoritàriament joves, molts de vint anys o poc més, cultes, impecables com a *gentlemen*, disciplinats i solters; creuen que és convenient fer-se ric per a dedicar-se a la política i no quedar en mans dels grans banquers i financers del país. En política es defineixen com a neoliberals, amb una trajectòria que va des de les joventuts d'UCD al Club Liberal i fins i tot n'hi ha que van participar en l'anomenada "Operació Roca", un fiasco polític de dimensions desconegudes. "Menys estat i més mercat", proclamen mentre s'etiqueten com a anarquistes de dretes. El seu discurs és, continua sent, el d'Aznar. Una mostra: el 28 d'agost del 2001 el president del Govern va proclamar en el seu primer míting polític de la temporada, en Quintanilla de Onésimo, després de la seua visita a Sitges: "No estem en el Govern per a manar sobre la gent, sinó perquè cadascú governe la seua pròpia vida. Com menor siga el poder del Govern menors seran les oportunitats de manipular aquest poder en benefici d'uns pocs."

Les seues idees religioses i morals situen la "cúria" d'Aznar molt prop de l'Opus Dei. El seu padrí polític, l'exministre, catedràtic i numerari de l'Opus

Dei Antonio Fontán, els descriu així: "Jo vaig tenir una atenció especial cap a ells en UCD. Havia percebut clares vocacions polítiques. Era gent viatjada, amb idiomes i que dels seus quaranta anys ja n'han passat més de vint en política. Aznar tira d'ells. En la FAES es "retroben" i es converteixen en el suport polític d'Aznar, en un navili de guerra privat on no hi ha lloc per a cap membre de l'aparell de Génova, 13. Per això, elegeix un patronat de senyors compost per exministres com Fontán, Pérez-Llorca, Jaime Lamo de Espinosa, Marcelino Oreja, l'empresari Aldo Olcese, l'economista Pedro Schwartz, el banquer Manuel Pizarro, i tres amics del president: Miguel Blesa, Juan Hoyos i Juan Villalonga, cridats a altes missions financeres en les privatitzacions del futur.

En paraules de Fontán, la FAES té una ideologia "cristiana, liberal i d'un patriotisme espanyol". Sense deixar de parlar també d'una certa "santificació pel treball", màxima de l'Obra. Amb Miguel Ángel Cortés com a secretari general, la FAES és l'equivalent espanyol de la fundació Adam Smith dels conservadors britànics, i davant les seues propostes, tant d'oposició com de govern, sempre serà Aznar qui diga l'última paraula.

La derrota electoral del 6 de juny del 1993 va tenir conseqüències directes en el protagonisme de la FAES, a la qual es va assignar un pressupost de 239 milions de pessetes perquè accelerara els seus treballs. D'aquesta fundació va eixir el nou programa electoral coordinat per José María Michavila, els discursos d'Aznar i els seus dos llibres polítics, *La segunda transición* i *La España en que yo creo*. També, des de llavors fins al 1996 que arribaria l'anhelada victòria, la fundació d'Aznar va connectar amb catedràtics, militars i jutges de l'Associació Professional de la Magistratura pròxims a l'Opus Dei. Era el desembarcament final de l'Obra. Després de la dissolució d'UCD, els polítics vinculats a l'Obra s'havien dispersat entre les files d'Aliança Popular, del Partit Demòcrata Popular i del Partit Liberal. Però enfront de les victòries electorals successives de socialistes (favorables a l'a-

En la fundació van convergir les idees, però també s'hi va forjar el nucli dur que rodeja des de llavors el president del Govern espanyol i que, l'any 1993, estava format, al costat de Cortés, per la que seria la seua guàrdia de corps: Carlos Aragonés, director del seu Gabinet; Alfredo Timmermans, sotsdirector d'aquest; Fernando Becker, 45 anys, director general d'Iberdrola; l'excomunista

vortament, al divorci i a l'educació laica), els membres de l'Opus van acabar concentrant-se en el nou Partit Popular de José María Aznar, seguint els dictats de la jerarquia catòlica espanyola desenvolupats, a instàncies de l'Obra, en el mandat d'Ángel Suquía al capdavant de la Conferència Episcopal Espanyola. No en va, com a detall, val la pena ressaltar que la primera decisió que va prendre Suquía així que va accedir a la presidència de l'episcopat el 1987 va ser organitzar un pelegrinatge al santuari de Torreciudad (Osca), enclavament de l'Opus Dei. Des de llavors, i amb el suport del diari *Abc*, Suquía havia treballat al costat del nunci del Vaticà, Mario Tagliaferri, en la unificació de la dreta espanyola. Per a això, havien estat pressionats Marcelino Oreja, Javier Rupérez i Manuel Fraga; volien convertir l'antiga Aliança Popular en un partit de tint conservador i democratacristià que emparara tota la dreta espanyola i que tinguera alguna possibilitat de derrotar el PSOE en les eleccions. Conseqüentment, el triomf electoral de José María Aznar en els comicis del 1996 va significar la tornada dels seguidors de monsenyor Escrivá de Balaguer a la primera fila de l'escena política espanyola.

En l'aparell de l'estat. Encara que voltat per una cúria confessional, el president del Govern, com a bon polític, sol jugar a la desorientació en aquesta mena de temes. "A mi —diu Aznar— no se m'acut preguntar-li a la gent el que és, i jo, per descomptat, no tinc cap relació amb l'Opus; jo a l'Opus el respecte com també respecte Comunió y Liberación o el diaca de no sé on, o l'arquebisbe de Burgos, que és molt amic meu. Però a mi tant em fa el que siga la gent, com si no és creient; que cada un siga el que vulga."

Si de debò tant li fa, resulta xocant la presència de membres coneguts de l'Opus en el seu primer gabinet i en els càrrecs clau de l'estat. Poc més de la quarta part d'un gabinet format per catorze ministeris. Al costat dels supernumeraris (que viuen casats) Federico Trillo-Figueroa, president de les Corts abans de ser nomenat ministre de De-

fensa, i Isabel Tocino, a la cartera de Medi Ambient i actual presidenta d'una comissió parlamentària, destacaven dos polítics afins a l'Obra: l'actual comissària europea Loyola de Palacio, en Agricultura, i José Manuel Romay Beccaria, en Sanitat. No importa que, en un moment donat, algun d'ells es distanciara en la pràctica de l'organització. La mecànica és simple, en paraules d'un antic soci de l'Obra: "No cal que els poderosos siguin seguidors d'Escrivá de Balaguer: hi ha prou que siguin influenciables."

Després del franquisme, i des de l'enfonsament de la UCD, l'Opus Dei va passar a un segon pla en el terreny polític, atrinxerat en el Partit Popular durant els governs socialistes. Avui, encara que tinga una influència menor que en temps passats, la seua presència en les palanques que mouen l'estat navega amb el vent a favor. Numeraris, supernumeraris i simpatitzants de l'Obra d'Escrivá s'han convertit en els suports del Partit Popular, amb l'objectiu —segons l'estudiós Jesús Ynfante— de transformar la capacitat de pressió de l'Opus Dei en el poder polític real. Clàusules de consciència, votacions seguint el dictat de la fe. Temes com la llei de parelles de fet o la utilització de cèl·lules d'embrions per a la investigació, o l'avortament, han posat en moviment més d'una vegada polí-

tics vinculats a l'Obra. El numerari (cèlibe que viu en comunitat) Jesús Pedroche, president de l'Assemblea de Madrid, va arribar fins i tot a votar contra el seu partit en la tramitació de la llei de parelles de fet.

Des del maig del 1996, després de la victòria popular, l'Opus Dei compta en les estructures de l'estat amb personatges públics tan destacats com el també numerari Vicente Martínez-Pujalte, portaveu de la comissió parlamentària d'investigació del cas Gescartera i secretari executiu de política econòmica i d'ocupació dins del comitè de direcció del PP; el supernumerari Andrés Ollero, portaveu popular en la comissió de justícia del Congrés i gran activista en congressos catòlics; Fernando Díez Moreno, secretari d'Estat de Defensa, després de ser un home clau en les privatitzacions de grans empreses públiques com a sotssecretari-

"No cal que els poderosos siguin seguidors d'Escrivá; hi ha prou que siguin influenciables"

D'esquerra a dreta, Miguel Ángel Cortés, Juan Cotino i Jesús Cardenal. Cortés va impulsar la fundació FAES, des de la qual promocionaria José María Aznar, que més tard el nomenaria secretari d'Estat. Cotino acaba d'arribar a la delegació del Govern al País Valencià, en substitució de Francesc Camps, després d'haver passat per l'Ajuntament de València i la direcció general de la Policia. Cardenal, fiscal general, demostra que la incidència de l'Opus no sols és política.

ri d'Economia i Hisenda i secretari del Patrimoni Nacional.

En el món de la magistratura, destaca el fiscal general de l'estat, Jesús Cardenal, qui, en una entrevista al setmanari *Tiempo*, va declarar: "L'Obra m'ha ensenyat a ser equànime." Com ell, set membres de la fiscalia del Tribunal Constitucional són socis supernumeraris. De la mateixa manera que el vocal del Consell General del Poder Judicial (el govern dels jutges), nomenat pel PP, José Luis Requero, antic portaveu de la conservadora Asociación Profesional de la Magistratura. En vespres de la canonització d'Escrivá, mentre la direcció de l'Obra llançava una campanya d'imatge sense precedents en tan secretista organització, José Luis Requero negava qualsevol acció política de l'Opus Dei: "És com si jo munte una fàbrica de sabates i per això diuen: l'Opus ven sabates. Un absurd. A mi només em

diuen que he de resar, ser bon pare, espòs, professional, amic dels meus amics, ajudar-los i cristianitzar el meu entorn."

Sota el Govern Aznar, l'Obra continua sent, per a molts, un grup de pressió caracteritzat pel secret, que utilitza una extensa xarxa d'influències i que, en política, està al servei dels interessos més conservadors. En un segon graó de l'aparell d'estat es mouen altres personatges ben relacionats amb l'Opus, com el secretari d'Estat de Relacions amb les Corts, Jorge Fernández, o el director general de Policia, Juan Cotino [*actual delegat del Govern al País Valencià*], qui va reconèixer públicament que la seua pertinença a l'Obra durant trenta anys li havia servit "per a lluitar i superar les dificultats". Soci destacat de l'Opus en les files del PP és el senador asturià Juan Luis de la Vallina Velarde. També, encara que mai han reconegut la seua pertinença, hi estan vinculats el ministre Juan José Lucas [*avui exministre*], els secretaris d'Estat Miguel Ángel Cortés Martín i José María Michavila Núñez; la diputada Ana Mato Adrover, que exerceix de portaveu del PP en la comissió de control de RTVE al Congrés, i la secretària general d'Afers Socials, María Concepción Dancausa, amiga d'Ana Botella. Altres destacats simpatitzants de l'Obra són Baudilio Tomé Muguruza, secretari d'Estat de Ciència

i Tecnologia després del seu pas per Presidència, i Benigno Blanco, secretari d'Estat d'Infraestructures en el Ministeri de Foment.

Però existeix, a més, un personatge estratègic. Després que la direcció general d'Afers Religiosos del Ministeri de Justícia fóra ocupada, durant els mandats socialistes, per un exjesuïta, un catedràtic en Dret Canònic i un professor de la Universitat de Deusto, el Partit Popular va posar en el càrrec Alberto de la Hera y Pérez de la Cuesta, professor de Dret Canònic i Eclesiàstic, prolífic assagista sobre temes de llibertat religiosa i membre veterà de l'Obra durant llargs anys. Catòlic fervent, el seu nomenament el 1996 va ser qualificat per la Conferència Episcopal Espanyola com un "esdeveniment polític d'especial importància" i, des de llavors, De la Hera condueix les excel·lents relacions del Govern del PP i l'Església Catòlica espanyola, amb una sintonia desconeguda en anys.

El mateix Alberto de la Hera descriu aquest canvi, en un article on sembla fer seues les pretensions de la Conferència Episcopal i acusa el Govern socialista d'haver dictat algunes normes legals que van dificultar l'entesa entre l'Església Catòlica i l'estat: "Les queixes de la Conferència Episcopal sobre l'ensenyament de la religió a l'escola pública o sobre el sistema aplicat en les declaracions de la renda per a distribuir les sumes atribuïbles a l'Església i a altres fins d'interès social, van justificar-se per la falta de sensibilitat del Govern cap al mandat constitucional i els compromisos contrets per la Santa Seu el 1979."

No obstant això, durant les seues reunions de treball al Ministeri de Justícia, ha comentat en més d'una ocasió als seus col·laboradors: "Ja fem prou. Els financem l'ensenyament de la religió, els paguem als seus professors en tots els col·legis públics... I després, hem reforçat l'assignació econòmica i, a més, arrodoneixen els ingressos per l'assignació tributària perquè l'Església no perda en cap cas. Que no es queixen els monsenyors, que no trobaran mai un altre govern que els tracte millor."

Mariano Sánchez Soler

"Que no es queixen els monsenyors, que no trobaran mai un govern que els tracte millor"